

I. PICELJ, *CM-II-T*. Zagreb, Moderna galerija

do novijih grafičkih djela, Piceljevo stvaralaštvo odiše unutrašnjom logikom koja ima svoje ishodište u općim načelima konstruktivizma. U okviru pojave novih tendencija stvorio je niz programiranih djela, istražujući vizualnu percepciju, matematičke ritmove i pomake čestica (*Programirani slučaj cm 8-1*, 1966). Multiplikacija osnovne plastične jedinice unutar pravilna rasporeda plohe jedan je od njegovih temeljnih postupaka. Boja je uvijek konkretna, bez iluzionističkoga učinka. Dalji razvitak njegove umjetnosti obilježen je djelima asocijativnih poruka (*Remember Mondrian, Remember Rodchenko, Remember Maljevič*). — Samostalno je izlagao u Zagrebu, Dubrovniku, Osijeku, Beogradu, Ljubljani, Parizu, Londonu, Veneciji, Chicagu, Rotterdamu i Haarlemu. Retrospektivna izložba Piceljeva grafičkog dizajna održana je u Zagrebu 1986.

LIT.: Z. Munk i M. Seuphor, Ivan Picelj (katalog), Zagreb 1962. — V. Horvat-Pintarič, Grafički dizajn Ivana Picelja, Sinteza, 1965, 3. — A. Moles, Svjetlosne konstrukcije I. Picelja (katalog), Zagreb 1966. — B. Gagro, Ivan Picelj, ŽU, 1976, 3–4. — J. Denegri i Ž. Koščević, EXAT 51, Zagreb 1979. — Z. Rus, Apstraktna tendencije u Hrvatskoj 1951–1961 (katalog), Zagreb 1981. — J. Denegri, Apstraktna umjetnost u Hrvatskoj, 2, Split 1985. — S. Bernik, Ivan Picelj, grafički dizajn 1946–1986, Zagreb 1986. Ž. Kć.

PICUGI, prapov. nalazište na tri brežuljka s gradinskim naseljima *SI* od Poreča. Na *J* podnožju I. brežuljka, izvan prvoga gradinskoga zida, otkopana je manja nekropola grobova sa žarama, raspoređenih u skupine, jedna blizu druge. Na zemljištu između II. i III. brežuljka, također izvan gradinskih zidova, iskopana je druga, veća halštatska nekropola s grobovima raspoređenim bez sustava. U tijeku istraživanja pronađeno je u obje nekropole više od 500 grobova sa žarama i priložima. Prevladava tip groba u obliku nepravilna valjka, obložen pločama sa strane i odozgo, no ima i zidanih kvadratnih grobova. Mrtvaci su isključivo spaljivani. Otkopane su mnogobrojne posude domaće ilir. izradbe urešene geometrijskim i živo-

tinjskim motivima, često inkrustiranim bijelom inkrustacijom, te nekoliko apulskih vaza. Među najzanimljivijim je keramičkim primjercima etruščanska vaza s lisicama na ramenu i poklopcu. Mnogobrojno je i metalno posude (situle, ciste, kotliči). Obilan se nakit sastoji od halštatskih i nekoliko latenskih fibula, spiralnih narukvica, prstenja, ogrlica, privjesaka i raznih ukrasnih pločica. Obje se nekropole mogu datirati od poč. ← VII. st. do kraja ← V. st. Budući da su pronađene i keltske fibule, može se zaključiti da su P. bili naseljeni i u mlade željezno doba.

LIT.: A. Amoroso, Le necropoli preistoriche dei Pizzugghi, Atti e memorie SIASP, 1885. — C. Marchesetti, I castellieri preistorici di Trieste e della Venezia Giulia, Trieste 1903. — J. Mladin, Brončane posude i šljemovi iz Istre, Diadora, 1974, 7, str. 110–22. R.

PIČMAN, Josip, arhitekt (Lekenik, 14. II. 1904 — Zagreb, 7. II. 1936). Diplomirao na Tehničkom fakultetu u Zagrebu 1929. Još kao student

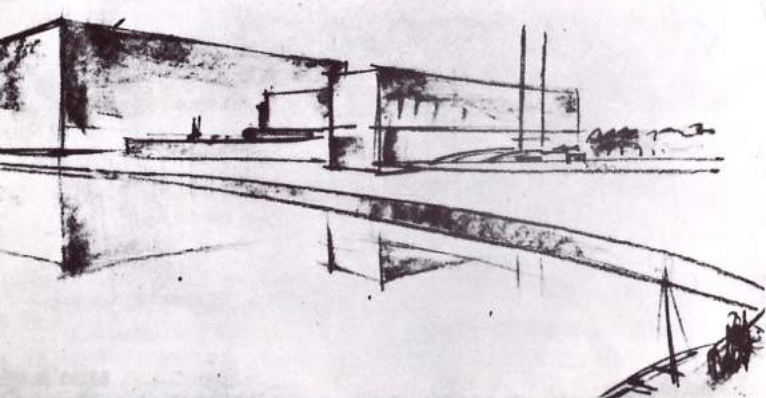
PICUGI, glinena žara iz starijega željeznog doba. Pula, Arheološki muzej

J. PIĆMAN, zgrada u Gajevoj ul. 23 u Zagrebu

(1928) dobio je II. nagradu na natječaju za Hrvatski dom u Osijeku. Nakon studija godinu dana radi kod H. Poelziga u Berlinu, te sudjeluje u izvedbi tvornice I. G. Farben u Frankfurtu na Majni. Boravak u Berlinu znatno je utjecao na formiranje Pićmanova odnosa prema modernoj arhitekturi, osobito prema primjeni novih materijala i tehnologija. Po povratku u Zagreb radi samostalno i osniva »Radnu grupu Zagreb« (V. Antolić, V. Hećimović, Z. Kavurić, J. Seissel, B. Teodorović, E. Weissmann), s kojom sudjeluje na mnogim natječajima, izložbama i javnim diskusijama, zastupajući napredne stavove. Mnoge je projekte radio s J. Seisselom. Pićmanovo je djelo važno za razvitak i afirmaciju moderne arhitekture između dvaju svj. ratova, premda je izveo tek nekoliko objekata: planinarsku kuću u Suhom (1928), obiteljsku kuću u Zvonimirovoj ul. 92 (1931), stambenu zgradu u Gajevoj ul. 23 (1933), te s »Radnom grupom Zagreb« dvije zgrade – agronomski i mljekarski paviljon – u sklopu Poljoprivredno-šumarskoga fakulteta (1932–35) – sve u Zagrebu. Njegova su najveća djela uglavnom idejne studije i natječajni projekti (ukupno oko 30) među kojima se posebno ističu: dogradnja kavana »Kontinental« na Sušaku (1929), kupališta Bačvice i Firule u Splitu (1929, sa Z. Stržićem), Zakladni blok u Zagrebu (1929, s J. Seisselom), glavna pošta u Beogradu (1930, s A. Baranyaem, I. nagrada), palača Banovine u Splitu, (1930, I. nagrada), Umjetnički paviljon u Zagrebu (1930), Gradska štedionica u Sarajevu (1931, II. nagrada), Radničke ustanove u Zagrebu (1932, s RGZ), plani-

J. PIĆMAN, natječajni projekt za palaču Banovine u Splitu

narski dom na Sljemenu (1934, III. nagrada), regulacija Novoga trga u Sarajevu (1934, s J. Seisselom, I. nagrada), Narodni dom na Sušaku (1934, I. nagrada). Sudjelovao je na izložbama »Zemlje« (1931. i 1932), na II. izložbi jugoslavenske suvremene arhitekture u Beogradu (1933) i na izložbi CIAM-a (s RGZ) u Parizu (1933). P. je bio jedan od naših najdaroovitijih mladih arhitekata tridesetih godina. Njegovi se projekti odlikuju jasnom kompozicijom i suvremenim pristupom, a istodobno nose pečat jedne iznimne i osebuje stvaralačke individualnosti.

LIT.: N. Šegvić, Smrt arhitekta Josipa Pićmana, Jadranski dnevnik, 14. II. 1936. – P. Jušić, Dva portreta (Pićman i Kovačević), ČIP, 1957, 58. – M. Mestrovic, Josip Pićman, u knjizi: Od pojedinačnog općem, Zagreb 1967. – A. Munjaković, Arhitekt Josip Pićman, ŽU, 1971, 14. – B. Bunić, Tridesetpeti obljetnica smrti Josipa Pićmana, ČIP, 1971, 3. – T. Premerl, Hrvatska moderna arhitektura između dva rata, Arhitektura, 1976, 156–157. – Isti, Pobjeda moderne, ibid. – J. Seissel, Josip Pićman (1904–1936), Forum, 1976, 1–2. – T. Premerl, Josip Pićman, ličnost i djelo, ČIP, 1981, 4–5. – R. Matejčić, Kako čitati grad, Rijeka 1988. – T. Premerl, Hrvatska moderna arhitektura između dva rata, Zagreb 1989. – D. Tušek, Arhitektonski natječaji u Splitu 1918–1941, Split 1994. – Z. Vrkljan, Sjećanja, Zagreb 1995. T. Pl.

PIĆAN, gradić u Istri na kamenitu vrhuncu dominantna položaja. Lokalitet je bio prapov. rim. vojno uporište (*Petina*; od toga tal. ime *Pedena*), rezidencija biskupa (V–XVIII. st.), srednjovj. hrvatska komuna sa županima i satnicima. Nekada opasan zidom, što su ga rastočile novogradnje stambenih kuća, očuvao je gradska vrata (XIV–XV. st.). Staru je katedralu nadomjestila 1738. trobrodna novogradnja s novim oltarima; na gl. je oltaru signirana pala *Navještenje* V. Metzingera. U riznici su kaleži iz XV. i ostenzorij iz XVI. st. U romaničkoj crkvi Sv. Mihovila nedaleko od naselja otkrivene su zidne slike (prizori iz *Muke Kristove*, *Poklonstvo kraljeva*, *Posljednji sud*) iz prve pol. XV. st.

LIT.: Inventario degli oggetti d'arte d'Italia, V. Provincia di Pola, Roma 1935, str. 169–170. – F. Stelē, Umetnost v Primorju, Ljubljana 1960. – B. Fučić, Freske u Pićnu, Bulletin JAZU, 1980, 1. – Horvat–Matejčić–Priatelj, Barok. B. F.

PIER GIOVANNIJEV (Petar Ivanov), slikar (XVI. st.), rodom iz Venecije. God. 1512. u Recanatiju u Markama uzeo ga je M. Hamzić u svoju radionicu; 1519. završio veliki poliptih oltara Sv. Josipa za dubrovačku katedralu na kojemu su prethodno radili N. Božidarević i M. Hamzić (danas izgubljen). Potkraj života seli se u Ston, gdje se posljednji put spominje 1568. Očuvani su mu radovi: poliptih u crkvi Gospe od Spilice na Lopudu, triptih iz crkve Gospe od Napuča (Lopud, Župni muzej), slika s Majkom Božjom između Sv. Andrije i Sv. Josipa u crkvi Sv. Andrije na Pilama u Dubrovniku, minijature u matrikuli bratovštine Lazarina (Dubrovnik, Historijski arhiv), a pripisuje mu se dekoracija stropa u prostorijama Maloga vijeća u Kneževu dvoru u Dubrovniku.

LIT.: J. Tadić, Grada. – V. Đurić, Dubrovačka slikarska škola, Beograd 1963. – K. Prijatelj, Dubrovačko slikarstvo XV–XVI. stoljeća, Zagreb 1968. – V. Marković, Slikarstvo, u katalogu: Zlatno doba Dubrovnika XV. i XVI. stoljeće, Zagreb–Dubrovnik 1987. K. Plj.

PIETRO DI BLASIO → BLAŽEVIĆ, PETAR

PIETRO DI MARTINO → PETAR MARTINOV IZ MILANA

PIL, javni spomenik od kamena s reljefima ili s plastikom na visoku monolitnu stupu, koji počiva na niskome podnožju. Naziv pil udomačen je za takvu vrstu spomenika u kajkavskome dijelu Hrvatske, a uz istarsku se obalu javlja naziv *pilić*. – Takvi spomenici pučkoga značaja rasprostranjeni su pretežno u ravničarskim krajevima, a katkada se nalaze i unutar crkava (u crkvi Marije Koruške u Križevcima, datiran 1674; u Trgovišću kraj Hrašćine, 1692; u Stupniku u kapeli Sv. Marije, 1701). – Pilove su podizale pojedine zajednice ili osobe povodom nekoga događaja. Postavljani su kao međaši posjeda, kao orijentacijske točke na putovima trgovaca i hodočasnika, kod njih se sudovalo i kažnjavalo; oni su često kamene kronike nedaća (sjećaju na požare, poplave, kugu itd.). Zbog pretežno rustičnih i rustificiranih oblika imaju veću kulturnopov. vrijednost nego likovnu. Očuvani su pojedini primjerci građeni XVII–XIX. st. Najviše se pilova očuvalo u Međimurju.

LIT.: K. Filić, Stari svetački spomenici grada Varaždina, Hrvatsko jedinstvo, 1944, 22. – A. Horvat, Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međimurju, Zagreb 1956. – Horvat–Matejčić–Priatelj, Barok. A. Ht.

PILAR, Ivo, publicist i političar (Zagreb, 19. VI. 1874 – 3. IX. 1933). Studirao je u Parizu i Beču. Bio je odvjetnik u Sarajevu, potom od 1920. u Zagrebu. Osnivač je Hrvatske narodne zajednice za Bosnu i Hercegovinu (1910), autor političkih tekstova te filozofskoga djela *Borba za vrijednost svoga »ja«*, *pokus filozofije slavenskog individualizma* (Zagreb 1922). Bavio se i problemima umjetnosti; jedan je od pokretača hrv. likovne mo-